

Nguyễn Văn Sâm

Phiên âm truyện Nôm

Mỹ Nữ Công Hồ

美女貢胡

Theo bản Nôm Phúc An Đường 福安堂藏板

khắc năm 1921 啟定六年

Bản của Namkyluctinh

2008

Vài lời

Ai ai đều biết hai bài văn Nôm có giọng buồn buồn *Cung Oán Ngâm Khúc* và *Chinh Phụ Ngâm*, cả hai đều có người đứng tên sáng tác hay dịch thuật, chưa ai nghe nói đến *Mỹ Nữ Công Hồ 美女貢胡* dù bản khắc Nôm ra đời cũng gần đây thôi, năm 1921. Bản văn nào đó không được nhiều người biết có nhiều lý do mà *tuyệt bản* do binh lửa và thời gian là phần chánh. Mới đây Thư Viện Quốc Gia ở Hà Nội, có cho công bố rộng rãi một số bản Nôm khi cộng tác với một cơ quan ngoài nước có kỹ thuật cao hơn trong nước để thực hành phần Nôm của tủ sách ảo gọi là Southeast Asia Digital Library. Các bản Nôm được cung cấp ở đây không xưa lắm, công việc mới bắt đầu nên tác phẩm đưa ra chưa nhiều, nhưng cũng là tài liệu đáng cho người ưa thích nghiên cứu về Nôm hay văn học Việt để ý.

Chúng tôi xin hân hạnh cung cấp bản phiên âm quốc ngữ mà nhóm thực hiện nói trên chưa có thời giờ làm công việc này, gọi là góp phần nhỏ vào việc tìm hiểu xa gần đến văn hóa Việt là con đường chúng tôi theo đuổi lâu nay.

Vì bản văn quá mới nên bản khắc này không có từ xưa về mặt cấu tạo chữ Nôm cũng như về mặt nghĩa cổ, cái rắc rối là có nhiều từ viết theo giọng địa phương Bắc bộ *không chuẩn* khiến có vài chữ chúng tôi không được tin tưởng lắm về chữ phiên âm của mình, nếu được góp ý chỉnh sửa thì rất cảm ơn...

Với vốn vẹn 12 trang khắc gồm độ câu 100 lục bát, *Mỹ Nữ Công Hồ 美女貢胡* là lời than của một phụ nữ đẹp được đưa vào hoàng cung nước Tiên. Được ân huệ ở gần ơn mưa móc quân vương, dầu là Tiên vương, nhưng tiếc thay, một thân cù một cái én ba nghìn, nàng chẳng mấy khi được kề cận mình rồng. Đã vậy còn cảm thấy mất tự do vì đời sống cấm cung cô độc khiến nàng mang tâm trạng thua kém, hờn ghen cả với người đàn bà xấu xí có chồng dân dã say sưa, kéo lê cuộc đời nghèo khó bắt ếch hái rau. Nàng trách vua mình không biết chọn người khác, không dùng tướng để đẹp giặc lại dùng cái số phận không may của nàng bằng cách đem công sứ để hòa Tiên. Tiếng than nào nuốt càng thêm nào nuốt khi giọng than được thực hiện bằng thể song thất lục bát trầm trầm thê lương.

Chúng ta thấy đây chẳng qua là sự mô phỏng, hay nói khác đi là sự kéo dài của tâm trạng nàng cung nữ của Ôn Như Hầu. Cũng nói mình đẹp chim sa cá lặn, cũng tài tình tuyệt kỹ đủ mọi môn, còn thêm cảm kỳ thi họa xuất thế.. thế mà số phận long đong! Tình trạng này cũng là tình trạng người con gái của tác phẩm *Bán*

Nữ Thán 貧女嘆. Có chăng chuyện văn nhân xưa chỉ tả người đẹp bằng một mô thức, họ vương vীu trong hình ảnh cũ, không thể bước ra ngoài cho nên người con gái nào cũng giống người con gái nào?

Về chuyện xa gần đến nội dung ta để ý tới những câu trách phiến quân vương. Nó táo bạo trong thời quân chủ so với biết bao nhiêu tác phẩm tôn quân, trọng thiên tử khác. Cũng nên nói thêm là trong văn học Việt, sự trách phiến quân vương *chỉ có ở nhân vật nữ*, và cũng chỉ giới hạn trong chuyện không được đoái hoài thôi. Những lời oán trách khác đều không thể có!

Giọng người mỹ nữ có vài chỗ bực mình, rất hay như bực mình với ông tơ: *Khen cho đó cả gan nguyệt lão, Đánh rượu nhè xe lếu nhân duyên...* hay bực mình với trời: *Chúa xuân sao khéo đảo điên, Thương hoa mà lại để phiến cho hoa*. Cái bực mình kẻ cả, theo giọng điệu mình chấp nhận và mình tha thứ, cũng là giọng điệu nói lên sự đầu hàng cái gọi là số mệnh, không thể làm gì khác hơn được.

Nói chung *Mỹ Nữ Cống Hồ* là tiếng thở dài cho số phận nữ lưu, chỉ có giá trị như một món hàng trao đổi, nhứt là người nữ có nhan sắc. (NVS)

1b. Nghĩ mình phận má đào son phấn,

Hắn duyên ưa phận ảm hơn người.

Hay đâu con tạo trêu người,

Vô duyên bó buộc lấy người hồng nhan¹.

Khen cho đó cả gan nguyệt lão,

Đánh rượu nhè xe lếu nhân duyên,

Cớ sao như thiếp thiên quyên,

Không yêu thời chớ, còn ghen ghét gì².

Xét mình thể Tây Thi thuở nọ³,

---

¹ Người đẹp mà gánh lấy số phận không ra gì! Tại trời hết. Thơ *Thiếu Nữ Hoài Xuân Tình* - bản nôm Duy Tân năm thứ sáu, Quảng Thạnh, lời tựa: *Chẳng qua nữ bất hạnh nhi, hồng nhan thì phải chịu bê đa truân*.

² Người đẹp, không yêu thời thôi sao lại ghét ghen mà đày đọa? Cái lão say mèm Nguyệt lão này! Chữ *yêu* 邀 bản Nôm khác khác với chữ thường thấy.

³ Mình đẹp như thể Tây Thi xưa.

Mặt khuy nh thành kim cổ vô song.

Khúc cầm đi đủ năm cung.

Tiếng tơ réo rắc⁴ tiếng đồng khoan thai,

Thi nọ biết thiên dài câu vấn⁵,

Vũ lại hay cỡi bắn chim bay,

Cờ cao Đé Thích ngang tay,

Vẽ hay Như Ý còn nay học trò⁶.

2a. Trai Tư Mã Tương Như đời trước,

Dấu có còn kiếm ngược tìm xuôi⁷,

Ngàn vàng chưa dễ một cười,

Ngọc đem một đấu còn ngồi lu xu⁸.

Nhìn nước bể sóng thu càngh nhận.

Lũ anh hùng mắt trợn say mê.

Say mê cấp áo mà về.

Hỏi thăm bể khổ sông mê đường nào.

Mặc xa mã xông xao ai ấy,

Chốn khuê môn then máy chẳng rời.

Nghĩ mình muôn sắc hoa tươi,

Chim anh ngó đến miệng cười cũng say.

Thói băng tuyết dám rời tiết ngọc.

Một nhà vàng đầy được thiên nhiên.

Chúa xuân sao khéo đảo điên,

---

⁴ Chữ Nôm viết bằng *diu-dắc*. Dây tơ dây đồng: dây đàn lớn nhỏ.

⁵ Tài hay biết làm thơ ngắn dài. *Thiên* 篇, bài thơ dài: Một *thiên bạc mệnh* của nàng Kiều.

⁶ Mấy tài này nói là nói theo khuôn sáo mà thôi, không thiệt. Người nữ trong *Bản Nữ Thần* 貧女嘆 cũng như vậy, quá tài!

⁷ Những người trai đẹp xưa nếu còn sống cũng đi tìm mình thôi.

⁸ Lu xu / lu khu là tình trạng ngồi thấp hơn lom khom một chút.

Yêu hoa mà lại để phiên cho hoa⁹,
2b. Trong cung cấm chim sa thiếu kẻ,
Ngoài trăm quan khanh tể biết bao.
Chín lần¹⁰ sao chẳng phó trao,
Hòa Phiên để một má đào thiệt riêng¹¹.
Say chung đỉnh quên miền đạo cả,
Ngay cùng vua thiệt đóa yêu đào.
Tưởng rằng quyền cả ngôi cao.
Vuốt nhanh những cũng dựa vào hoàng phi.
Giả nợ nước sá chi mình ngọc¹²,
Phận liễu bỏ kim ốc là may,
Hương trời ngào ngạt hơi bay,
Tuyết sương phút bỗng hao gầy mình ve.
Trông non nước bốn bề bờ ngõ,
Đoái nhân duyên trắc trở nhiều điều.
Có vui mà chẳng có yêu,
Trách Man vương để gái Nghiêu quá thì.
3a. Ghét trung trực say mê sàm nịnh,
Lấy cá bè cả gánh như nhau,
Nghĩ mua ngọc ở Lam Kiều,
Phẩm kim đã rõ, giá châu hãn tường.

---

⁹ Trách chúa xuân cho mình đẹp lại đem cái khổ gán cho mình.

¹⁰ *Chín lần* 九 吝, dịch chữ *cửu trùng*, chỉ vua. *Chinh Phụ Ngâm*: *Chín lần gươm báo trao tay*: Nhà vua trao cho cây gươm thiêng.

¹¹ Vua sao lại chọn tôi, trong cung thiếu gì người đẹp? Còn các quan nữa, sao không cho họ đi đánh giặc mà bắt tôi đi cống Phiên!

¹² Không nề hà gì cái thân này để đền nợ nước. 假, phiên là giả thay vì trả.

Hay đầu lại dở ương ương dở¹³.
Tiếng la rầm như lũ man di,
Man di lấy sắc làm kỳ,
Bê bui mà lại hưởng qui bên ngai.
Xét như thế uổng tài thực nữ,
Tiếc nghề nòi học dở tài danh¹⁴.
Than ôi quốc sắc khuynh thành,
Em em chị chị hôi tanh với loài¹⁵.
Hang tạo hóa cửa ngoài toác mở,
Phấn Yên Chi vẻ nọ còn nòng,
Tơ duyên ví chữa đèo bông,
Sẩy chân thời đã cánh hồng bay cao.
3b. Cá mắc lưới biết sao xoay sở.
Lũ vào rừng bở ngõ đường ra,
Hương loan nghĩ thẹn bóng nga.
Đỉnh chung vui vẻ chi mà đỉnh chung¹⁶.
Trong vắng ngắt như cung Vũ Tạ,
Ngoài xôn xao thể chợ Tần vương.
Tẻ vui cũng cái sự thường,
Khen ai khéo vẽ đôi đường cách nhau.
Ví biết trước qua cầu lỡ hội,
Thì cũng đành rập lối Đài dương.

---

¹³ Nguyên văn viết dở ương 𢇛 ương dở, người nghiên cứu nào đó sửa lại là dở dang 扛 dang dở, cũng như nhau.

¹⁴ Học dở dang chưa thành danh.

¹⁵ Qua đây làm bạn bè với các cô bản xứ hình dạng xấu xa. Mỹ nữ này cũng kỳ thị như bọn nam nhân của cô!

¹⁶ Minh như cá mắc lưới,
như thú lạc vô rừng, buồn sao vui được.

Đề chi ong bướm chán chường.
Xem hoa chưa rõ đã mang tiếng đời!
Nhìn sen cúc tưởng mùi trà vị,
Dỡ thi đàn ngẫm nghĩ non sông.
Non sông xa cách mấy trùng,
Giang Nam tưởng vọng đau lòng nhớ thương.

4a. Đêm giấc quế mơ màng cảnh cũ,
Ngày hồn mai ủ rủ mình này,
Buồn trông lên mấy sắc mây,
Núi Hằng non Thái khói bay mịt mờ.
Nhớ quạt nồng gương xưa áp lạnh,
Đáng thung huyên khỏe mạnh đường nào.
Nhớ câu sanh ngã cù lao,
Xét câu thập nữ cho vào viết vô.
Nghĩ thẹn kẻ ôm mò đỡ sấm,
Vói cùng người thơ thần khóc măng¹⁷.
Trách vua muôn đóa hòa quang,
Công minh nữ đế đôi đàng cách xa.
Ân nghĩa ấy hải hà ghi tạc,
Oán hận này ôm vấn đề bên.
Buồn trông phong cảnh nước Phiên.
Cỏ hoa thêm giục lòng phiên nhớ ai.

4b. Buồn nhớ ai lược cài trâm giắc.
Chôn buồng thêu mau nhật mũi kim.
Chị em thơ thần trước hiên,
Vìn cảnh bích hái hoa sen nực cười.

---

¹⁷ Nhớ cha mẹ mà thẹn, thấy mình bất hiếu, không bằng người xưa.

Trong áo tía đầy voi giọt lệ,
Ngoài hoa thơm nhưng nhụy đã tàn¹⁸.
Thảo nào khi trước xuất quan,
Chiêu Quân giang hạ Hạnh Nguyên đầu hà.
Hai nàng ấy thơm tho muôn thuở,
Danh tiếng càng rực rỡ treo gương.
Thế nhưng cũng bởi đôi đường,
Một ngay vì chúa hai thương vì chồng.
Còn ta đây tơ hồng chưa định,
Những rắp mong cửa kín thành cao.
Hay đâu cũng bạn má đào,
Kẻ thời sạ ảm người sao hương thừa.
5a. Xét phận gái hạt mưa ví thể,
Việc rũi may phó để trời dành,
Cứ chi mai tuyết mới thanh.
Má hồng kỳ ngộ¹⁹ trời xanh rụng rời.
Chớ chẳng phải đủ mùi mới lịch.
Hay lành nghề thất tịch mới phong²⁰.
Như ai mặt lệch cổ cong,
Ăn câu tốt số nên chồng lắm yêu.
Nếu có phải trời chịu quốc sắc,
Thời có đâu chim mắc lưới hồng,
Đề kêu chí chít trên không.
Khiến người đứng quán thu phong chạnh sầu.

---

¹⁸ Vui tươi ngoài mặt nhưng buồn héo hắt trong lòng.

¹⁹ Bản Nôm viết *cả thanh* 奇声, vô nghĩa ở chỗ này, người xưa sửa lại là *cả ngộ* 奇遇, từ xưa có nghĩa là quá đẹp.

²⁰ *Lịch* 歷 tức lịch lãm, *phong* 豐 tức phong lưu.

Thương thay vợ chồng Ngâu đợi tiết,
Hết một năm mới hiệp một lần,
Còn chi nguyệt nữa mà xuân,
Không chơi mang tiếng nợ nần biết bao!

5b. Đương nắng nỏ mưa dầm lại tạnh,
Tức thay trời cột cảnh đìu hiu.
Người đời há phải cột kèo,
Mà trời đem lại búa rìu nện phang.
Đào hoa há phải đài sương,
Mà người ngắt bỏ bên đường bước qua.
Tủi duyên thương phận xót xa,
Trách người ở bạc trách ta rui thời.
Vị biết trước hoa cài cửa động,
Nước dòng trần chảy thẳng làm chi!
Thà rằng hôi vú đen xì,
Lấy anh câu ếch tì tì chén suôn²¹.
Sớm câu ếch tối buông cỏ lác,
Áo toi gianh nửa đắp nửa nằm²².
Khi vui trò chuyện thì thâm,
Bố cu dĩ mẹ ì ằm cũng xong²³.

6a. Dẫu đói no cam lòng số phận,
Chữ tự do quyết hẳn hơn người,
Ra gì chả tốt nem tươi,
Màn loan gói phụng thánh thơi giường ngà.
Cung vắng ngắt chẳng ma nào tới,

---

²¹ Minh xấu thì có chồng nghèo, say sưa.

²² Nghèo quá nhà vách bện bằng cỏ, áo toi kết bằng tranh.

²³ Vậy mà cũng là vợ chồng hạnh phúc.

Muốn ra vào phải hỏi hoạn quan.
Hoặc khi thừa hiệp long nhan,
Kẻ châu người chực vui càng hồ thay.
Huống mình phận bèo mây trôi dạt.
Lại càng buồn thay giấc Nam Kha.
Nam Kha một giấc xé tà²⁴,
Ngàn vàng mua chuộc dễ mà được sao²⁵.
Xót thay nỗi công lao từ ấy,
Chực²⁶ phòng loan chẳng thấy mặt rồng.
Đuốc hoa nghĩ thẹn bóng hồng,
Sụt sùi tui phận cô phòng thê lương.
6b. Đệm thúy vũ hơi sương lạnh ngắt,
Chăn hồ chiêm buốt đường băng.
Phòng không ôm bức triện tàn,
Tai nghe vắng vắng bên màn ve kêu.
Ve kêu khóc phòng tiêu vắng vẻ,
Cỏ hoa thơm không kẻ viếng thăm²⁷.
Càng sâu càng nghĩ càng cảm,
Trách ông tơ khéo chơi khăm má hồng.
Thà như thể mấy ông quan thị.
Cứ ăn no ngủ kỹ tháng ngày,
Mặc người chồng vợ mây mưa,
Lửa duyên chẳng chút mảy may bụi trần.

---

²⁴ Giấc Nam Kha đã về chiều, nghĩa là cuộc đời mình đã đến lúc về già, cuộc đời này sắp hết. Chết.

²⁵ Đến lúc đó thì có bao nhiêu của cải cũng là vô ích.

²⁶ Ở chữ *châu chực*, chờ đợi.

²⁷ Cô độc, không chồng, vua không đến.

Thêm lại được châu gần chín bệ²⁸,
Chẳng như ai phần ế hoa ôi.
Hang sâu được bóng mặt trời,
Chờ cho chiếu đến sương đài đã đông²⁹.
7a. Xét số phận tưởng không nên thế,
Bỗng ai làm như kẻ vị vong,
Có chồng mà cũng như không,
Hoa tươi mà cũng như bông rã rời.
Vui chi nữa mà ngồi chung đỉnh,
Hay chi mà quảy gánh giang san.
Vui chi mà địch mà đàn,
Mà ngâm phong nguyệt mà dan díu tình.
Thôi ta hãy tạm đành chích bóng,
Xem chị Hằng cửa đóng đến đâu
Nhân buồn than thở mấy câu,
Chữ duyên thử gẫm về sau thế nào³⁰.

[Chung 終]

---

²⁸ Chẳng thà như mấy ông hoạn quan, không có bộ phận truyền giống khỏi nghĩ tới chuyện mây mưa, mà lại còn được gần vua.

²⁹ Hơn mình phần ử hương thừa, đợi đến lúc vua chiếu cố thì đã già cõi.

³⁰ Buồn thì than vậy, than rồi để ngẫm nghĩ coi sau này cái duyên của mình sẽ như thế nào. Phiên là *gẫm* 唵 chữ Nôm *ngẫm* □ vì nghĩ bản khác đã lầm.